

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Джафарової Олени В'ячеславівни на дисертаційне дослідження Слабко
Катерини Василівни на тему «Адміністративно-правові засади
регулювання рекрутингових послуг в Україні», поданого до захисту у
спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. У контексті євроінтеграційних процесів, Україна зобов'язана гармонізувати своє законодавство із законодавством Європейського Союзу. Це стосується й ринку праці та рекрутингових послуг. Дослідження адміністративно-правових засад у цій сфері дозволить створити умови, які відповідатимуть європейським стандартам та забезпечать конкурентоспроможність українських рекрутингових агентств на міжнародному рівні. Своєю чергою ефективне регулювання рекрутингових послуг також важливе для боротьби з корупцією та нелегальними практиками на ринку праці, такими як нелегальна міграція, торгівля людьми або незаконні схеми працевлаштування. Чіткі адміністративно-правові засади допоможуть підвищити прозорість і підзвітність у цій сфері.

І як вірно зазначила Катерина Слабко у своєму дослідженні – проблематика адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні є вузькоспеціалізованим напрямом для наукових пошуків, особливості висвітлення якої наразі є недостатніми. Її розроблення стане важливим внеском у розвиток теорії адміністративно-правового регулювання у сфері підприємництва, що може стати підґрунтям для поліпшення нормативно-правового середовища у цій сфері. Тому існує нагальна потреба в такому науково-теоретичному дослідженні і це свідчить про підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність обраної К. Слабко тематики дисертаційного дослідження.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.
При вивченні дисертаційної роботи та наукових публікацій авторки з'ясовано,

що дослідження є структурованим, логічним, послідовним і відповідає заявленій меті та поставленим завданням, відображеним у роботі.

Авторкою, здійснено аналіз достатньої кількості доробок вітчизняних і зарубіжних вчених та науковців, а також положень як національного, так і міжнародного законодавства з цілого спектру питань, які стосуються адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні, що свідчить про теоретичну та практичну значущість тематики дисертаційної роботи.

Також слід відмітити, що всі розділи дисертаційної роботи побудовані за принципом пропорційності, взаємовиключення та непересічності, характеризуються єдністю змісту, в результаті чого К. Слабко вдалося виконати поставлені завдання та надати обґрунтовані висновки, пропозиції та рекомендації з удосконалення адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у дев'яти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та чотирьох тез доповідей, які оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях.

Здійснення аналізу дисертаційного дослідження та наукових публікацій дає підстави стверджувати про факт обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження в галузі адміністративного права, їх цінності для теоретичного і практичного застосування в межах виконаних дисертантом завдань, а також про те, що дослідження К. Слабко здійснено на високому науковому рівні, а наукові публікації висвітлюють положення всіх розділів дисертаційної роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. За своїм характером дисертаційне дослідження одним із перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, яке крізь призму аналізу законодавчої та наукової доктрин системно та послідовно розкриває зміст та сутність сучасного розуміння рекрутингу у дискурсі

діяльності, що має комерційну, соціальну, організаційну чи іншу спрямованість з точки зору об'єкта адміністративно-правового регулювання. Унаслідок проведеного дослідження обґрунтовано низку концептуальних теоретичних і практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни.

Зокрема, вперше обґрунтовано необхідність диференціації діяльності суб'єктів, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні з діяльністю суб'єктів надання рекрутингових послуг у вияві визначення їх самостійними соціально-економічними та правовими явищами, які існують у межах сфери зайнятості населення, різняться за суттю, обсягом та умовами надання відповідних послуг. Автркою визначено правові засади адміністративно-правового регулювання рекрутингової діяльності в Україні з урахуванням міжнародних стандартів функціональності рекрутингової бізнес-індустрії з авторським виокремленням напрямків розвитку вітчизняного законодавства щодо створення умов інноваційного та технологічно-орієнтованого ринку рекрутингових послуг в Україні. Крім зазначеного, удосконалення адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні представлено у вигляді трьох самостійних векторів оптимізації: а) законодавчий – створення правової бази, яка забезпечує захист прав учасників ринку та нормативний розвиток основ його функціональності у спосіб прийняття галузевого закону (наприклад, «Про державне регулювання у сфері рекрутингових послуг») та внесення змін і доповнень до нині чинних законодавчих актів (наприклад, до Закону України «Про зайнятість населення»); б) виконавчий – сприяння розвитку рекрутингової індустрії шляхом створення державою сприятливих умов для розвитку бізнесу, оптимізації освітніх програм, впровадження заходів підтримки професійних ініціатив тощо через створення координаційного органу; в) самоорганізаційний – встановлення внутрішніх стандартів, правил та механізмів забезпечення ефективного моніторингу, контролю та підтримки функціонування ринку, а також здійснення заходів для

запобігання недобросовісним практикам рекрутингу, через створення Всеукраїнської спілки суб'єктів рекрутингової діяльності.

В роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації як теоретичного характеру так і, пов'язанні з ними рекомендації щодо практичного застосування, що свідчить про цілісність, завершеність та значущість новизни отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Авторкою проаналізовано та використано у дисертаційному дослідженні вагомі, ґрунтовні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених науковців, в яких досліджувалися і історичні і, методологічні аспекти регулювання рекрутингових послуг.

Катериною Слабко досягнуто поставленої мети дисертаційного дослідження, яка полягає в розкритті загальних та конкретних адміністративно-правових засад функціонування ринку рекрутингових послуг в Україні, виявленні законодавчих прогалин щодо здійснення державного регулювання суспільних відносин у його межах та розробці пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму врегулювання діяльності суб'єктів надання рекрутингових послуг в Україні. Все вище зазначене свідчить не лише про логічність та послідовність автора у дослідженні, а й про достатній рівень обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, зроблених авторкою.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Про високий рівень виконання поставленого завдання та оволодіння здобувачкою методології наукового дослідження свідчить використання обраних з урахуванням мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження, сукупністю загально-філософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (діалектичний, аналіз та синтез, системний підхід, системний аналіз, системно-структурний, структурно-функціональний, класифікації та групування, логіко-семантичний,

морфологічного аналізу, формально-юридичний, формально-логічний, прогнозування та моделювання).

Завдяки такій широкій методологічній базі, поставлені авторкою задля досягнення мети дисертаційного дослідження завдання виконані на високому методологічному рівні, що слугує підтвердженням оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані дисертанткою в своїй роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та використовуються у науково-дослідній діяльності та освітньому процесі, про що свідчать акти впровадження, які є додатками до дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження К. Слабко має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок. Робота містить список використаних джерел з 240 найменувань на 27 сторінках, додатки розміщені на 9 сторінках.

В **анотації** викладено в стислій формі основні тези, категорії та поняття, запропоновані авторкою, на підставі комплексного аналізу чинного законодавства, міжнародних стандартів і європейських практик, послідовно розкрито зміст та сутність сучасного розуміння рекрутингу у дискурсі діяльності, що має комерційну, соціальну, організаційну чи іншу спрямованість з точки зору об'єкта адміністративно-правового регулювання. Анотація викладена українською та англійською мовою.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність. Визначено мету, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження та поставлено наукові завдання. Зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Охарактеризовано методи дослідження з зазначення підрозділів, в яких автор їх використовувала. Окреслено наукову новизну отриманих результатів, що зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження, практичне значення отриманих результатів та викладено дані щодо проходження основними теоретичними положеннями та практичними результатами апробації.

У **першому розділі** «Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання рекрутингової діяльності в Україні» дисертанткою узагальнено наукові підходи до розуміння сутності понять «рекрутинг» та «рекрутингова діяльність», проаналізовано наукові дефініції даної категорії та визначено найбільш принципові моменти, які характеризують сучасний стан її теоретико-методологічних досліджень. Доведено, що діяльність, яка об'єктивує комерційну та соціальну орієнтацію рекрутингу цілком закономірно визначається об'єктом адміністративно-правового регулювання. Адже сукупність соціально-економічних відносин, функціонування яких породжено необхідністю задоволення попиту на рекрутингові послуги, не може існувати в умовах правового вакууму.

У **другому розділі** «Особливості механізму адміністративно-правового регулювання у сфері надання рекрутингових послуг в Україні» дисертанткою проаналізовано сутність і зміст механізму адміністративно-правового регулювання у сфері надання рекрутингових послуг в Україні. Уточнено, що з одного боку, Верховна Рада України як суб'єкт здійснення правового впливу на процедури та механізми належної діяльності суб'єктів надання рекрутингових послуг в Україні, має визначати загальні правила і принципи рекрутингової діяльності в спосіб законодавчого регулювання, з подальшим забезпеченням платформи для обговорення важливих питань та проблем, що потенційно існують та виникають у цій галузі і потребують вжиття відповідних заходів корегування. З іншого боку, суб'єкти адміністративно-правового регулювання у

сфері надання рекрутингових послуг в Україні мають розширити сформоване законодавче поле відомчими актами управління, які будуть враховувати специфіку рекрутингової діяльності, конкретизувати встановлені норми і правила, а також визначати порядок їхньої діяльності, способи та методи взаємодії задля досягнення гармонізації та ефективності їхньої роботи.

Акцентовано на необхідності диференціації правового статусу фізичних та юридичних осіб, які надають рекрутингові послуги в Україні, адже світова концепція підприємництва виокремила два різновиди участі особи в господарських відносинах: а) коли природні права людини розширюються функціональним змістом у бік реалізації права на працю (фізична особа-підприємець); б) коли існують відокремлені від природних прав людини права та обов'язки суб'єктного утворення, заснованого людиною або їхнім колективом (юридична особа). Основна відмінність між ними породжена механізмами поглинання або відособлення від персональної відповідальності людини за ризики та дії від здійснення конкретного різновиду господарської діяльності.

У третьому розділі «Напрями вдосконалення адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні» окреслено сучасне бачення мети, цільової спрямованості й основних напрямків вдосконалення адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні. Доведено, що наявність ефективного та справедливого правового поля для регулювання рекрутингових послуг стане підґрунтям для формування сприятливого бізнес-клімату, розвитку ринку праці та підвищення конкурентоспроможності країни в цілому. Уточнено, що адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів надання рекрутингових послуг має охоплювати мінімальний обсяг правового впливу на соціально-економічні відносини, функціонування яких породжено необхідністю задоволення попиту на рекрутингові послуги (необхідним є нормативний зсув з аспектів регулювання до процедур забезпечення). Водночас суб'єкти саморегулювання та співрегулювання мають бути наділені максимальним обсягом правових можливостей задля формування основ для збалансованості та ефективності

функціонування ринку рекрутингових послуг. Запропоновано, щоб суб'єкти нормотворчої діяльності не тільки визначили правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку рекрутингових послуг, особливості регулювання соціально-економічних відносин у його межах для забезпечення політики справедливого рекрутингу в Україні, а й вирішили питання специфіки надання таких послуг приватним та публічним суб'єктам, а також загалом сформували концептуальні основи, які відрізнятимуть їх від інших, які є суміжними до таких. Означене має бути здійснено: а) у спосіб систематизації чинного законодавства, що регулює як специфіку надання послуг з добору персоналу, так і суміжне правове поле (наприклад, пов'язане з наданням послуг щодо вирішення різних питань у галузі кадрового управління персоналом чи вербуванням у сфері зайнятості загалом) шляхом формування окремого спеціалізованого законодавчого акту, який з-поміж іншого визначить правовий статус суб'єктів надання рекрутингових послуг (таким чином буде здійснено чітке розмежування сфер рекрутингу та посередництва в працевлаштуванні); б) внесенням змін і доповнень до нині чинних актів законодавства з урахуванням положень, розроблених та введених в дію, попередньо зазначеним актом (наприклад, п. 26 ч. 1 статті 1 або ч. 2 статті 36 Закону України «Про зайнятість населення»).

В підсумку кожного розділу та всієї дисертаційної роботи, дисертантка наводить висновки, які відповідають змісту проведеного наукового пошуку кожного розділу та дослідження загалом, які свідчать про пропорційне виконання поставлених наукових завдань та як результат – досягнення авторкою поставленої мети дослідження.

При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Результати дисертаційного дослідження Слабко Катерина Василівна на тему «Адміністративно-правові засади регулювання рекрутингових послуг в

Україні» є достатньо обґрунтованими і виваженими, а тому можуть використовуватись у нормотворчій діяльності, в подальших наукових пошуках, освітньому процесі у вищих навчальних закладах, а також при підготовці наукових публікацій та монографічних досліджень у сфері адміністративно-правового регулювання рекрутингових послуг в Україні.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отриманні К. Слабко результати здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання.

1. У науковій новизні «вперше» визначено правові засади адміністративно-правового регулювання рекрутингової діяльності в Україні з урахуванням міжнародних стандартів функціональності рекрутингової бізнес-індустрії з авторським виокремленням напрямків розвитку вітчизняного законодавства щодо створення умов інноваційного та технологічно-орієнтованого ринку рекрутингових послуг в Україні. Однак авторкою не конкретизовано, які саме міжнародні стандарти маються на увазі, при створенні інноваційного та технологічно-орієнтованого ринку рекрутингових послуг.

2. Результати дослідження можна було б впровадити у законотворчу діяльність для вдосконалення чинного законодавства в частині оптимізації адміністративно-правових засад регулювання рекрутингових послуг в Україні.

3. Як підрозділ 2.1, так і підрозділ 2.2 присвячено аналізу інституційної складової регулювання у сфері надання рекрутингових послуг в Україні, що більш логічно було б об'єднати в єдиний підрозділ роботи.

4. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері надання рекрутингових послуг» не зазначено, американська, європейська або ж східна модель правового регулювання є найбільш вдалою для запозичення в українську систему.

Зазначені зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленого до захисту дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць К. Слабко фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Слабко Катерина Василівни на тему «Адміністративно-правові засади регулювання рекрутингових послуг в Україні» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка Слабко Катерина Василівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри
поліцейської діяльності
та публічного адміністрування
факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Олена ДЖАФАРОВА